

TOLİŞON SADOO

№ 06 (129)

19 avqust 2020-minnə sor

MUSTƏQİLƏ RUJNOMA

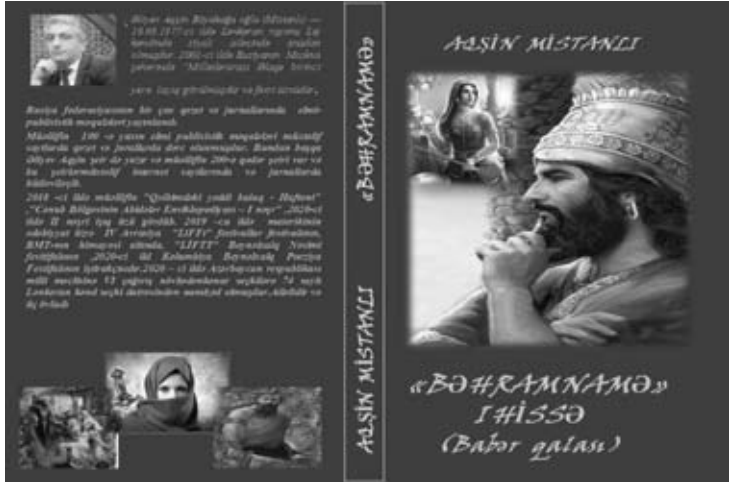
Rujnoma molyət: 50 kopiqe

TI BOŞTƏ MOƏ ZIVONI JİYERO ÇİÇİ KARDƏ?

Aqşin Mistanlı

QƏHRAMANLARIMIZ: BƏHRAM FƏRRUXAD

29 iyul talış xalqının milli qəhrmanı, Ali-Fərruxzad nəslindən olan Bəhram Fərruxzadın şəhadət günüdür. Bəhram Fərruxzad 630-644-cü illərdə Sasani imperiyasının Adərpəyeqan mərzbanlığına daxil olan Taleşan və Mukanın hakimi olmuş və iqamətgahı da Babər qalası olmuşdur. Bəhram Fərruxzad Adərpəyeqan mərzbanı İsfəndiyar Fərruxzadın kiçik qardaşı, İran ali-baş komandanı Rüstəm Fərruxzadın kiçik qardaşı Bavəndi Fərruxzadın 6 oğlundan biri olmuşdur. Bəhram şah ərəblər İrana basqın edərkən 636-cı ildə baş vermiş Kadusiya

və 642-ci ildə baş vermiş Nəhavənd döyüşlərinin iştirakçısıdır. Nəhavənd məğlubiyyətindən sonra o da, Cavanşir kimi öz vətəni Taleşana qayıtmışdır. 642-ci ildə ərəblər Adərpəyeqana soxulanda Ərdəbil və Savalan döyüşlərində qardaşı İsfəndiyarla çiyin-çiyinə vuruşmuşdur. Lakin bu döyüşdə ərəblər qalib gəlmiş və İsfəndiyar əsir düşəndən sonra Bəhram öz qalası Babər (bax: indiki Lənkəran rayonundakı Bəlləbur qalası) qalasına çəkilərək, 642-ci ildə ərəblərə qarşı üsyan qaldırmışdır. 642-ci ildən 644-cü ilə qədər Talış dağlarında öz sərkərdələri olan Akkaş Əsəd, Nasar, Şəhram, Şirzad, Fərhad, Xalas, dəmirçi Peroz və oğlu Nəvidlə ərəblərə qarşı mubarizə aparmış və onları məğlubiyyətə uğratmışdır. Lakin sonuncu Cəngəmiran və Meydan döyüşlərində ən yaxın tərəfdarlarını itirən Bəhram Şirvana yola düşmək qərarına gəlsə də, indiki Lənkəran ərazisində Ver çayının Xəzərə töküldüyü yerdə ərəblər tərəfindən pusquya düşürülərək, Şahi-i Şəhid adlı yerdə şəhadətə çatdırılır. Bəhramın qəbrinin harada olduğu bilinmir. Onun haqqında ilk məlumatı ərəb tarixçiləri Təbəri, Balami, İstəhri, Bəlzari özlərinin "Kitab ül-Buldan", "Kitab ül-Fərud" kitablarında vermişlər. Daha sonra sovet tarixçisi Kolesnikov "Kniqa zavoevaniy" və Azərbaycan tarixçisi Z.Bünyadov "Azərbaycan VII-IX əsrlərdə və Azərbaycan tarixi haqda qaynaqlar" kotablarında Bəhram Fərruxad haqqında məlumat vermişlər. Bəhram və onun mübarizəsi haqqında ən geniş məlumat "Bəhramnamə" adlı kitabda verilmişdir.

Redaksiyadan: Bu yazı Aqşin Mistanlının facebook səhifəsindən götürülmüşdür.

NEYTRALİTET

Neytralitet, səhv etmirəmsə yunan sözü olub, öz neytrallığını qorumaqdır, yəni lori dildə desək hər hansı bir hadisəyə, fikrə münasibət bildirməmək, bildirməkdən çəkinmək, bitərəf mövqe sərgiləməkdir. On beş gündür ki, mən, Respublika Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin sədri olaraq Tovuzda baş verən insidentlə bağlı hər hansı bir fikir bildirməkdən çəkinirəm, mənə edilmiş çoxsaylı müraciətləri, "fikriniz maraqlı olar" kimi sorğuları "hələ ki, sülh danışıqları üçün bütün resurslar tükənməyib və əminəm ki, hər iki dövlətin siyasi rəhbərliyi bu insidenti yoluna qoyacaqlar, bizim bu məsələyə fikir bildirməyimiz kimlərsə tərəfindən yanlış anlaşıla bilər və insidentin sülh yolu ilə həllinə ziyan gətirir, səbr etsək məsləhətdir" cavabı ilə bu məsələyə münasibət bildirməkdən çəkinirdim. Amma bu neytralitet yarım ayın tamamında pozuldu, bizi "neytral" qalmağa səsləyənlər özləri 26 iyulda Rusiya ictimaiyyətinə "talış təşkilatları" adından müraciət ünvanladılar. Düzdür, mətndə "Rusiyadakı talış təşkilatları" yazılsa da, fakt başlıqda "talış təşkilatları adından" müraciətin ünvanlandığını görürük. Yenə də reaksiya verməyə bilərdim, zətən bu 15 gündə reaksiya verməməklə nə itirmişdim ki? Amma alınmadı, onlarla talış dərhal reqnunumun həmin başabələli linkini mənə göndərərək, "Rafiq müəllim, siz də bu müraciətlə razısınız?" sualını verdilər, müraciəti peşimançılıq çəkə-çəkə oxudum və "yox, razı deyiləm və səhər fikrimi yazılı bildirirəm" cavabını verdim. Məni tanıyanlar bilirlər ki, mənim üçün belə həcmdə yazı yazmaq 10-15 dəqiqənin işidir, amma yenə də "gecənin xeyrindənsə, gündüzün şərinə" üstünlük verdim.

Həmin müraciət hər iki xalqın, toplumun sivil birgəyaşayışına xidmət etsəydi – mən də çəkinmədən adıma həmin imzalar sırasına saldırdım, amma müraciəti oxuduqca görürsən ki, müraciət qərəzli formada yazılıb və sizləri əmin edirəm ki, o imza sahiblərinin bəziləri, hansıları ki, şəxsən tanıyıram, müraciətin bu formasının altına heç vaxt imza atmazdılar. Müraciətdən bir abzası nəzərinizə çatdırıram:

Со своей стороны, мы, главы талышских организаций в России, используя свои информационные средства, обратились к талышским старейшинам и молодежи с просьбой приложить максимум усилий в пресечении провокационных действий по вовлечению талышей в управляемые из-за рубежа преступные действия, направленные на разжигание межнациональной розни. Из-за чего мы подверглись атакам и порицанию

из Азербайджана, что ещё раз доказывает, что именно оттуда была дана установка по дестабилизации ситуации в крупных городах России.

Bu abzasdan nə başa düşülür? Bu abzasdan o başa düşülür ki, Azərbaycan hakimiyyəti Rusiyanın böyük şəhərlərində milli müstəvidə münasibət yaratmaq istəyib və bu şəxslərin əməlləri sayəsində Rusiyadakı talışlar bu təxribatdan kənar qalıblar. Siz nə dediyiniz, nə etdiyiniz fərqi yoxdur? Siz müstəqil bir dövlət, hansı ki, Qarabağ problemini sülh yolu ilə həll etmək istəyir və bu işdə Rusiya kimi hegemon bir dövlət də vasitəçilik edir, həmin hegemon dövlətin daxili işlərinə qarışmaqda, onun böyük şəhərlərində iğtişələr yaratmaqda suçlayırsınız. Üstəlik siz bunu öz adınızdan yox, talışlar adından edirsiniz. Siz doğurdanmı başa düşmək istəmirsiniz ki, bu cür 5-10 müraciətdən sonra Azərbaycanda talışlarla digər millətlər üz-üzə qalacaqlar? Bizi fikir bildirməməyə çağıran yoldaşlar, Azərbaycanda bu məsələyə fikir bildirənləri "dövlətin adamı" adlandıran şəxslər, olmazdı ki, siz də bu məsələyə fikir bildirməyəydiz? Və ya fikr bildirmək istəyirdizsə, olmazdı ki, obyektiv fikir bildirərdiz? Bu qədər qərəzli, bu qədər düşünülməmiş addımınız talış xalqına "ayı xidməti"ndən başqa bir şey deyil, siz bu müraciətlə bilərəkdən talış xalqının düşmənlərinə pas ötürmüşsünüz. Artıq bu müraciət bir Domokl qılıncı kimi daima başımızın üstündə yellənəcək. Hesab edirəm ki, həmin müraciətin altında imzası getmiş şəxslər bu müraciəti bir daha oxuyub, nəyə imza etdiklərini və ya nəyə imza atılmasına razılıq verdiklərini götür-qoy edəcəklər. Həzarat, sizlərin Azərbaycan ilə düşmənçiliyiniz varsa, bunu öz adınızla edin, xalqı bura qatmayın, bu xalqın onsuz da dərdi çoxdur, siz də bir yandan bu xalqa dərd gətirməyin. Əminəm ki, bu müraciətiniz gözlədiyiniz bəhrəni verməz və Azərbaycanda xalqlar arasında nifaqa səbəb olmaz. Amma sizdən bir xahişim də olacaq, əgər bundan sonra da bu cür bəyanatlar vermək istəsəniz, burdakı talışları düşünün, zətən Aslan Qurbanov adlı bir gənci artıq bada vermişsiz...

P.S. Talış Milli Hərəkatı Avropada qeydiyyatdadır və məqsədi Qafqazda bütün xalqların sivil, firavan birgəyaşayışına nail olmaqdır və həmin hərəkatın Zabil Məhərrəmov adında mətbuat xidmətinin rəhbəri yoxdur, demək məqsəd imzanı bilərəkdən Avropaya yönəldib, oradakı talışları da oyuna salmaqdır.

Rafiq Cəlilov
Respublika Talış Mədəniyyət Mərkəzinin sədri

Camal Lələzadə

(sıftaş dəvardə numrədə)

Əlimərdan kam mande iştə daston bəştə day qıy şodəy, deştə nəzon səyku bə po lıştışe əy. Və çəğın de qıləy daxili şoy-şoy oqarde bə kə. Əmmo Fərmon muəllimi çə vəzifədə bekarde hostonə ko nıbe. Kollektivi bərk mudafiə kardışe əy, təhsili mudir mande iştəni dırne-dırne. İmi məsə Mehrixan muəllim bə Boku - nazir ko kardə bəştə bə zənq kardışe, əyən bəsə iştəsə bə qıləy yolə vəzifə xıvandı. Çı pentono omə zənqon təhsili mudir haştışe bə qullə və: ya bəpe əv iştən vəzifədə beşəbe, yaən direktor Fərmon muəllim vəzifəku bekardeşbəy. Əlizadə vanq kardışe Fərmon muəllim bəştə kabinet, iştə dardon həmə qəp jəşe bəyo :

- Fərmon muəllim, çımı bəşmə bə ehtiro mi həmə kəs zinedə, şımənən zinedəşon. Əmmo az, bəmi çı pentono omə zənqon vədə mande zinedənim. Diyə bıkə, vəziyyət jıqoye - Əlizadə bəy omə zənqon adreson həmmə votışe:- İse tı iştən bivot, az çıç bıkəm? - xəbə səşe.

Fərmon muəllim dərhol çı Əlizadəku qıləy vərəğ səşe, hejo əyo çı vəzifəku beşe həxədə ərizə nıvıştışe, beşe bə kəno. Əlizadə "Tfu bə jıqo devroni" voteşe, nose iştə sə bəsə mizisə..

Əmmo məsələ boçi jıqo həll be hiç kəsi nızınəşe, iqlə Əlimərdan çı koy dılədəbe. İ ruy Əlimərdan oməy Fərmon muəllimi tonə:

- Fərmon muəllim, çı heste, çı ni? Şımə çımı ən əzizə muəllim bəşon, umru təhsili şebə mudir vanq

kardışe mı, bı məktəb direktor vığande piyəşe. Az inkar kardime, votim Fərmon muəllimi xəy-dıvo nıbu, az bə məktəb direktor əşinim.

Fərmon muəllim de arami dama be:

- Balə, isə bekardeşone mı, madam tını məsləhət zınəşone, boy. Bəsə co kəsisə tı çokış, çı divo jış, muəllimonən, camaatiyən tı çok zinedəş. boy. İştə zınəyonən bəti obəmutem.

Əlimərdani im fəndən iştə fayə doşe, dı-se ru bəçəton əv bə məktəb tojə direktor oməy.

Çəy rıştə im fel isə çopenc sor bəçəton bə ve odəmi, xususən bə muəllimon məlum be. Fərmon muəllim həni iyo ve ko nıkardeş, sori bəçəton bəştə məhəllə nez bə məktəbi əmr səşe, con noə im iştəninə məktəb tərək kardışe. Bəli, Əlimərdan muəllim de sipyə şəy, siyo qalstuki, de tojə kəstyumi bə miyonə məktəb direktor oməy.

Anəhoj danıvarde həmə muəllimon, hətto valedəynonən zınəşone ki, im direktor əncəx boştə cifi pur karde omə. Əy pidəşbe har çı zohirən iştə vırədə bıbu, daxilən-batinən nıbuən bəvəc bome. Məsələn, dərş movzu bə jurnal bınıvışt, əncəx nıdoşən bəbe, dərənəqə məşğəlon sənədon de soxtə koğəzon pur bıkə, əmmo əy danıvadəyən bəbe. Bıçımı-bəçəy nomi dərş nıvıştə bə adi hol oqarde. De co kəsi nomi dərş barde bə ənənə peqarde. Hətto koğəzi səpe bə ştaton bəki məxsus be iqlə direktor iştən zinedəbe. Məktəbi xodimon siyahıədə da nəfər hestebe, bə məktəb isə penc xadimə omedəbe, həməən nıməştat, vındə kəson hejo jıqo qumon kardədəbin ki, xadiməon 5 nəfərin. Fərmon muəllimi devrədə sorədə dı kərə bə muəllimon hırd-mırdə bəxşışon ədəyn: dəftər, kitob, gələm, co ləvəzimatəon.

Bımonən vərəmə noxtə noə be. Ən qıləy yolə aybən əvbe ki, Əlimərdan bə muəllimon tolişə dərş vote gədəğən kardəşbe, çəy əvəzi riyaziyat, co fənnon dəvardəbin. Muəllimon maaşədən ha manq penc-da faiz əqəti bo təhsilə şebə, bo omə "mehmonon", boştəro! Bəni xanbozə moli məktəbi de pentonə idaron hardədəbe, doydəbe, səydəbe, vılo kardədəbe.

Jıqobe tojə kadri istedad, vındə koon! Jəqo çı danıvarde, sırri-ilahibe, çıçbe, zine nıbe, Əlimərdan muəllimi (vallah, bəy muəllim votəyən bəmi qon omedə) pə, moə, həmro bə rəhmət şe. Gəsbuən im Xıdo bəy qıləy xəbədoətibe. Nəye, Əlimərdani bə hiççi fik nıdoşe. Misal heste, tobə, tobə, bə filonə vırə ç; tobə. Unən votəşone, adət diminə xosyətə. Əlimərdani həni mıgəddəs qıləy marz onıqətişe. Bəy dərş doə iştən muəllimonkuən de gəssəmi çand kərə rışvə səşe, əmmo vicdonış i purşə nıdəjəy. Ne, muəllimətiədə, direktorətiədə omə gəzəncən bə Əlimərdan muəllimi vəs nıkardeş. İstəne bino kardışe bo maşin hırıye, həvate. Bı ko iştə cıvonə zoən umjən kardışe.

- Balə, - votışe - isətnə zəmonə biznesi zəmonəy. Ha ruj bəsə pulisə əlovə pul nınoş, oxo tı bə iflos bəşəş. Ali səvodinə cıvonə zoə şe deştə pə votəy. Ne, çıvrə gəzəncən bəy kifoyətiş nıkardeş. Çəy kəşənədə tobə dı hektari zəmin hesteşbe. Tikəy dıku, çəşonku diyərobe. Əlimərdan muəllimi i sor iştə qandımə hi miyonədə tikəy anaşə kaştışe. Ə itikə anəşəku anə xəy peqətişe, hiç qandımə hiyku anədə xəy vındəş nıbe. Ha, pemujəy bı ko. Nıyonkile çand sor kaştışe, dıvışe, Xıdo bəzine çand həzo dollar bə nav eqınyı. Həni nə Əlimərdan muəllim, nə

çəy zoə hiç ki bə nəzə səydənibin. Çoknəy bəvoton, iştə devrani romədəbin.

Rəyoni polisi mıvəkkil mayor Huseynəğə çan vaxtbe rəyoni roonədə xuliğanəti kardə Əlimərdan muəllimi zoə Xanəhmədi ji çəşi qətəşbe. Çand kərə xəbədo kardəşbe, bəçəy pə sifariş vığandəşbe, Xanəhməd hejo iştə zınəy kardədəbe. Çı zoə həxədə Əlimərdani dustonədə qıləyni votəşbe:

- Zə, çəy pə çı hiylə-kələki podşoye, isə bızınən çəy zoə çıç bəbe, ki bəbe?

Ha, in Xanəhməd roy polişon dəvuş hesab əkəy. Çəvon qəvi de da-vist mənəti qəte adi qıləy ko zinedəbe. Əncəx çoknəy bəvoton, sığ bə bandi rast qınyəbe, əmmo imi fəmedənıbe. Məvotbən, mayor jinton-jinton Əlimərdan muəllimi, çəy zoə Xanəhmədi həxədə həmə məlumaton qırdə kardədəbən, çəy oməşə dərəmuđi həxədə boştə həx-hisob bardədəybən. Mayor Huseynəğə iştən bəştə votedəbe :

- Zə, oxo çımon sə maaş anə, bovıtəmon lap rışvə səydən, imən anədə, lap taxıl-filon kaşdedən. Maşin hırıye-həvate kardədən, imən anədə, bəs çımon bə milyon beşə puli səvon koncoyey?

Mayor qıləy tovostonə rujədə bə niyonkile omedə bə Əlimərdan muəllimi qandım kaştə sahə, sahə vırəbəvırə nəvədə və...vındədə iyo kaştə bə xaşxaşə kulon, har çı bəsə dəşədə...

Mayor Huseynəğə Rusiyədə vist sor xıdmət kardəşbe, əğıdəynə polisbe, əy de pul-filoni bə dast səy nəbi. Rə qıləy operətivə polisə qrup təşkil kardışe, de polis rəisi icozə Əlimərdan muəllimi qandımə hi nəvəyn, akt bastışone. Xəbə bə mərkəz doə be, Əlimərdan muəllim xəbədo beədə həni dibe. Bı barədə bə Nərkotikə Əleyhi İdarə xəbə rəsəbe, ko bə nəzorət peqətə bəbe.

Əlimərdan muəllim həni kəybə nıbe nıkuay, iştə həmə gəhüm-gəbiləon rukardışe bəsə in koysə, iştə qırd varidat sərf kardışe ki, çəy iştəni unən zoə Xanəhmədi bə həbs nığvandon. Oxoy de sa ənvayi-mısbəti çı qonə koyku rəxəy, əmmo vəzifən çı dasto beşe, qıt-qıtə kəybəsə mandə barzi-bılındə maşinonən havatə be, mande "qıləy astə, qıləy pust". İjən bino kardışe bə sırəvi muəlliməti. Çoknəy bəvoton, "veyəzinə lo çı tıko dəbəbe, iştənən ve bevəc!"

Fuad Mondiqovij

SƏ ÇAM İNƏ, TOLİŞ BİZAND

Zəhmət kəşdəş nəv qılə manq,
Çandədəş bə har vırə çanq,
Eşdəş de jimoni bə canq,
Qa vişədəş, beşdəş bə band,
Sə çam İnə, Toliş bızand.

Mahaşt xunış umuj bıbu,
Kuto dızdə dumış bıbu,
Bıdə sofə tumış bıbu,
Bəştə bolı bımand xıvand,
Sə çam İnə, Toliş bızand.

Jıydəş vəşti miyonədə,
Hələl qıldə kiyonədə,
Mərdon jıydən diyonədə,
Səy barz bıqət, tı dik bımand
Sə çam İnə, Toliş bızand.

Bibi boştə xəlqi nokə,
Bə co xəlqi bovə məkə
Məvə bəştə nomi ləkə
Bəştə rişə toğə pemand
Sə çam İnə, Toliş bızand.

Şe-şe zandon çə cır bedən?
Bo co xəlxiro ğır bedən,
Bəştə rəsdən beğır bedən,
Bəştə xuni nəzər səğand,
Sə çam İnə, Toliş bızand.

01.08.2020

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

İ MIŞT XOK

İ ruj cıvonon çı Məllo poşməkən dızdedən, Məllo şedə mandədə ğəvistoni bəleti tono. Parsədən ki, “a məllo, iyo boçi mandəş? İştı poşməkən dızdiyəşone, tı bo poşməkən nəve əvəzi oməş mandəş çı ğəvistoni bəleti tono” Məllo de arama sədo cəvob doydə:

- Ə dızd çune bışu, oxoədə çıyo dəbəvarde...

FƏXRƏDDİN MUƏLLİM

Çımı ğarze har numrədə çı Fəxrəddin muəllimi həxədə məlumat doy, çımı de Fəxrəddin muəllimi siyasi dınyovindemoni koyım ni, har xonəxo bə dınyo dəştə “çaşon” diyə kardədə, har xonəxo iştə dınyovindemoniş bedə. Fəxrəddin muəllim çokə zıvonşunase, roste, kali məsələnədə, məxsusən “Y” fonemi məsələdə, feli məsdər formada çəmə fikon bə i yəndı 180 dərəcə ziddin, əncəx im əv niki Fəxrəddin muəllimi yolə zəhməti – Tolişi zıvoni qraqmatika həxədə nıvıştə kitobi bə zəmin bijnom. Fəxrəddin muəllim bə kitobi iqlə iştə çaşon nuri doəş ni, həməən iştə dili şirə doəşe, bə tolişi zıvoni bə yolə məhəbbəti doəşe, bə hisob bəpe əmə bəy minnətdo bıbəmon ki, boəmə qıləy elmi əsər nıvıştəşe. Əmə qraqmatika həxədə bə tasıb dəşədə bə kitobi istinod karde bəznemon. Əv ki, mande çəmə arada bə ə “Y” mubahisə, əv jəqoən yolə işkil ni, ehanə Fəxrəddin muəllim bəmi həminə “feli məsdər” forma subut karde bızno – azən ə forma ğəbul bəkardem. Faktiki çımı bə

məsələdə doə parson ojin və iştə cəvobi bə çaşin. Votem pidə ki, yəne Fəxrəddin muəllim iştənən isror kardəni ki, feli məsdər forma jəqo bənine, əv nıvıştədə ki, “bəmi jəqo omedə”, insoneyəni, calinə ənnə zori ko bikoş – hukmən dıseqlə xəto vadoəniniş. Kali tolişon libərə jəydən ki, ə kitob çı Şiri Əvəzi – Əvəz Sadıqovi, Xıdo əy rəhmətkə, dastə nıvıştəye, Fəxrəddin muəllim çəy səpe ko kardəşe. Bəle, ə kitob çı Şiri Əvəzi dastə nıvıştəy səpe bə ərsə omə, əy bə dərhol vardəkəs lozimbe, çəy səpe ko kardəkəs lozimbe, ə odəm nıbe. Fəxrəddin muəllim ə ko peqətişə bəştə qıy və əy bə oxo rosnişə və kitobədə məxsusi ğeyd kardədə ki, kitob çı Şiri Əvəzi dastə nıvıştəy əsosədə bə ərsə omə. Ha, məvuji çı mevziku bə kəno beşem, çı Fəxrəddin muəllimi xəşə durum, əçəy mənəvi hol hələ ki, çoke, hələ ki, çı zindono bəmə iştə səlomi rosnedə...

...Az hədəərə çı Fəxrəddin muəllimi “Tolişi zıvoni qraqmatika” kitobiku sıxan eniğandıme, Fəxrəddin muəllim çı imrujnəni tolişon arada tolişi zıvoni ustode, vote bəbe ki, çı ustodon ustode, əçəy zindonədə be bəçəmə milləti ziyone, hejo bə devlətiyən ziyone. Faktiki beynəlxəlg mərənqon əy bənəy siyasi məhbusi zinedən, yəne im məsələ bəçəmə devləti əleyh ko kardədə. Isət i dəyğəynə fikən ki, hukumat əy də şərti ozod kardəşe ki, əv əncəx de tolişi zıvoni ğaydon bə reç noy ğal bıbu, bı məsələdə həmə hukumat, həməən əmə - tolişon xəyli xəy bəvındemon. Əmmo ve əfsus ki, Fəxrəddin muəllim zindonədəy və bo tolişi zıvoni ovc bəro kılışyedəni...

...Holiədə çı Fəxrəddin muəllimi vəkil de “apelyasoya şikoyəti doy vaxti bərpo karde” ğale, ehanə həminə vaxt bərpo bıbu, ko bə Boku

Apelyasiya Məhkəmə doə bəbe. Zinedəmon ki, Boku Apelyasiya Məhkəməən çı Boku Qonə Cinayəton Məhkəmə doə Ğərori ğuvvədə obəqəte, im iştə vırədə, əmmo faktiki ə proseduron dəvarde lozime, dəvarde lozime ki, im ko bə Avropa Məhkəmə barde mumkun bıbu.

Xıdo iştı zindoni bə okə Fəxrəddin muəllim, çəmənən bə dıvo zumon vışkedə.

MELINCURT

İ kəs heste, ə i kəs ki, çı Milli Məclisi deputatonədə qıləy sipriş bəy qıləy meli nomi noəşe və deyəən iştə rəhməti ğəzənc kardəşe. Ha, im meli nominə i kəs qıləy film kəşəşe və həminə filmi anonsi qeş-qeşi iştə kanalizasiyada bəmə edaştədə. Im meli nominə i kəs sərəsedəni ki, jıqo filmon iştə həssosə rujon dəvonyə Azərbaycanədə bə milli məsələn ve bevəc təsir bəkardə, im meli nominə i kəs sərəsedəni ki, jəqo filmon bə Azərbaycani nıbə multukulturala imici zəror doydə, zəfə rosnedə. İmoni sərəsero odəmədə mazq lozime, koən bəvədəye ki, mazq insonədə bedə, meliədə mazq çiç kardədə? İştənən rəhmətşə deputati bəy noə ə meli nom ki, heste, həminə meli bə odəmi, bə həyvoni dəçıkyədə, iştə sə dənoydə bə pusti jiyo, dəmandədə xun pesovne, ə meli si bıbuən çı odəmiku, çı həyvoniku dast kəşədəni, hejo iştə sə dəjə “horədəən” mandədə, dessə bə vaxti vəy mandədə ki, ya çəy umur sə bedə, yaanki əçəy dəçıkyə vırə de tije lezviyə toşedən, çəy dum eqınyədə bə zəmin, əçəy bemazqə sə mandədə pustədə. Ha, məvuji boşməre tikəy zooloqiyakuən qəp jəme...

...Ha, im bemazqə meli nominə i kəs hejo çimi-çəy xuni peşoməşe, isətən çı milləti xuni peşomedə, bə

milləti əleyh çiç vote lozime - əy doydən bə nav, millətən bəy tənəhlət karde-karde bəy ə nomi doə bə həminə deputati iştə rəhməton ğandedən. Im bemazqə meli nominə i kəs iştə çaşon pul ənnə qətəşe ki, im meli nominə i kəs həni zinedəni kovrəku qıləy yolə tikə bə dast biyə. Xəyli bo yolə tikə nəvəbəpeşt, bəçəy bemazqə sə dənoşone ki, tolişon vadə bə xarc, əçəy bənəy bəy bemazqə soybon hisob kardədən de jıqo tolişə xəlgə çaşi bətorsınen, həni sərəsedənin ki, har qədə sədo qıləy yolə exoş bedə, həminə exoku tarse lozime. Hisob kardədən ki, ə film bəçəmə məmləkəti, bə Azərbaycani əleyh ko bəkardə, zatən çə filmi muəllif, zıvonədə “devlətçi” bıbuən, hejo bə devləti əleyh ko kardəşe...

...Im millət bə çı ruj mandə ki, əçəy şə ro bəy bemazqə melion – melincurtə xonəxon nuşo doydən.

MAHİ MƏHƏRRƏM

Məhərrəmə manq omedə, çımı de Qafqazi mısılmonon İdorə doə ğəroli koyım ni, ə Ğərol həni doə bə, im iştə vırədə, çımı ko də odəmone ki, sor donzə manq çı nohəxə insonon vədə dığatə mandədən, sor donzə manq çimi-çəy həxi darıştədən, çimi-çəy həxi hardədən, Aşura ruji umjən bedən bə izdihomi, dəmandədən bo İmam Huseyni bəme, bə İmam Huseyni ki, hiç vaxt hiç kəsə həxi hardəş ni, hiç vaxt bə nohəxi qıy şat kardəş ni, əmmo ve əfsus ki, həminə izdihomi xəyli hissə də jələvonon pur bedə, də jələvonon ki, bəçəvon hisob çı Azərbaycani sosial proyekton bə sadə xəlgə dastrəsəyn ni, çumçiko çəvon çaş de daqlı-saqlə kə si bedəni, çəvon çaş de hektara zəmini si bedəni, əmmo əvon qıləy çı sərəsedənin ki, məllo dastədə i mişt xok əvoni çı ğəvistoni bəleti tono bə çaşe, bə çaşe ki, əvon çı dınyoku kuç kardeədə ə i mişt xoki ekə bəçəvon çaş, qavar bəvədə çəvon çaş si be.

Alahverdi Bayrami

15-minə vəslə

Mərixonədə bə Lələ nicot nibe, bə tok doşone, dastəmolə kardışone, dəvə-dəmon nımande, səşone, əsasinə əv be ki, çı ko-sənəti qınıyəbe. Həttə harde-peşomeyən zinedənibe. Horrə patedəbin, keçə-keçə doydəbin bəy; meyvə şirəon tumo kardedəbin, gort-gort peşomedəbe. Çəmə dili dojniyə çöçinə vərđışonədə qıləyən əv be ki, Lələ rujədə se kərə idman kardedəbe! İştə umradə dast-lınqış hejo fiziki koədə bə bə Lələ doktoron aspardəşonbe ki, idman bıkəy. Jıqo bıkəş, jəqo bıkəş, iştə umri dıroz karde bəznes. Xıdo koye, qastbu xırtə yarəən çok be, dırozəji biş. Jimon şine, jimoni umu həmə umonsə bə nave!

Bokuədə sıvoy noxəşxonon, bəjəni iştə yolə zoə kirə kədəən mandəbe, Soltanboli bəy votəşbe:

- Bə di şiş, ki bəti xıdmət bəkarde? Kinon hırdın, Şari de Mari (bəmı - bə Rza jıqəon əvotın) kəvşənədən, Əğənənə bə kolxozi ko şedə, bə hırdə hovə - bə Suri diyə bıkə ni.) Əyo boştı mualicə şərətən ni, dəvo-dərmonən çətin pəydo bedə. Ki əyo bəti dərzan bəje, iştə no-peqəti bəkarde? Bımand iyo, iştə nəvə tonə. Bəmə mane əbımiş. Kiyəsədə botıro qıləy çarpay noəmone, oləxt əyo, bəhə, bıdə, bıstən. Hakanə beşi bə boğ bışı, təmizə həvo bıstən. İştə vəyu hiç ko-sənətiş ni, de həvəsi bəti xıdmət bakarde, Məşi bə di, bımand iyo...

Əmma Lələ i-di manq iştə zoə kədə ov harde zinedə, oxo xayş-mınnət kardedə bə yolə zoə, bə Merzə ki: "Mıni bıbən bə di. Har çoknə bıbu, iyən di çoke bomı, həvo təmizə, gəhüm-gəbilə ənə əyoy, deyəon həmsəhbət bəbəm, rujon marəğın dəbəvərdən."

Soltanboli ve haftoği əbəy ki, Lələ boçi çəy tonə, Bınəqədiyədə mande pıdəşni? Oxo ənə iyo har curə rohotəti, bo Lələ mualicəon har curə şərət hestebe, vəyuən bəçəy gəyğü çok mandədəbe. Sərəsedənibe ki, Lələ bə çə səbəb bə di şə piyədəşə?

*

Nəhoyə, 1963-də Lələ vərđışone bə di. Həşiyə, bıxorə rujonədə əyvonedə olaxtedəbe, sardə rujonədə kəy dilədə. Çı missiyə səbəb peş-peşoni Lələ iştən bə zıvon vərđışe. Təbii ki, ənə diyədəən duston, gəhümön Lələku parsədəbin:

- Boçi şəhrədə nımandış, oxo çəvrə rohotəti bəke, di zılmı-çəfo bəke?

Lələ i-di kərə şəhro bə di ome işkilonku jıqo çəp jəşe, azən məsəme:

- Həlbət, şəhrədə, çımı zəhməti kəşə

SİLƏHUYO BEMƏ VILON

(romano vəsləon)

yolə zoəm kədə mande-jıyey ve çokbe. Elektriki vəşə, gəzi sutə, ovi de krandon omə vırəku, həmom, boğ, nun bol bə vırəku ki bəvite ki?! Ənə iyo diədə imon hiç qılə ni. (Çəmə diədə elektrik 62-minə sorədə, gəz 90-minə soronədə bə kəon okırnəbe)

- Jəqoədə tı boçi təkid karde ki, tını bə rayon biyən?

- Səbəb Vəyu demı nunəkıleyə rəftorbe. (Bərosti, zoə kədə beədə, demı ko nəbişə, tamtamijə çımı xorəki, çay əvəy, ənəy çımı vədə, çoknə ki, restoranədə bıbərçin odəmi xıdmətədə mandədə, vəyuən jəqo demı rəftor əkəy. Çımı oləton vaxtədə əşışti, çımı yonqo rəyrə dəqış əkəy, bə çımı tani gəyım be diğğət əkəy... Maşallah, elektrik vəşədə, kə-bə ruşınbe, təbii gəz sutədəbe, mənzil bıxor, çay-xorək tatbe, ovən ki krandonədə hejo omedəbe. Dastnımoj qəte, de təmizə tojə dəsmoli dast-dimi hışk karde, connımoji təmizə vırədə oğande, nımoj voteədə muşşə nıkarde... har çiy çokbe. Əmma zoə ki, kəyku beəşi, ya bə ko, ya bə vırəyi əşe, vəyu təmömən co odəm əbi. Ənə pıt-pıt, vot-vij çımı sə-quşi əbəy. Əvəy pəməndi çımı bukə, çımı nəslı-nəcobətiku qətəşe tosə imrujə ruji çıçon bən, çıçon məsəşe, çıçon pesoxtəşe, həmə de məsxərə, de gəyzi çəp əjəni, sə-sıxan əkəy, do-dımjön ədəy. Har qədə çiy bandi toy əkəy. Qəvədə koə peş əbi, sı əbi, kavu əbi. Korpə nəvəm sədo bekardeədə, çənə mırdolə sıxanon hestin, əvotı bə əğılı pə, bəçəy toyfə, orox-toroği, mardəyon həmə qılə-qılə aşmardi, qurədə beəkəy, dənşandi, ənəy bə həşi bo hışk karde...

Azən har bəjən zoə kədə beşəbəpeşt, tosə iştə oləton tankarde çəy vot-viji əməsim, iştəni dəpuşnim, beəşim kəyku, çəliqi peyəqətim, eəvoym bə so, qədə-qədə əşim soyku beəşim. Bəştə umri, bə səoməyon, dəvardəyon bə yod varde-varde, ehənde-ehənde əşim boğədə əniştım.

- Vəyu boçi detı jıqo rəftor əkəy?

- Nıyyətış im be ki, az çəy ruji sıyo kardedəm, əv çımı xıdmətədə mandədə, hiçməşə çəy bəmi xıdmət karde az layıg nim. Çəy sıxani navi-oxo im be: Beşi-bışı bə rayon, bəştə di, az iştə nokə nim. İştə diədə yolə xıyzon heste, de zəminı-osmonı canqıbəkə jen heste, bışı, bıdə əvon bəti xıdmət bıkən. Əmə iyo i çəşməynə mənzilədə jıyedəmon, çəmə vırə tanq məkə. Az iştikuən, iştə xıyzonıkuən zəhləm şedə. Şıməni hiç vınde pıdəmni. Deştə zoən kəxıvand beədə şərtım imbe ki, dıkəsənə bəjıyemön, nə iştə pə-moə, nə iştə bo-hovəon bə çəmə həndəvər əqardınin...

*

Lələ bə di omə rujiku həmə çəy xıdmətədə əmandımön. Az de Rza əsasən kəy qədə çəşmədə jıyedəbımön, əyo dərs həndəbımön, hıtedəbımön. Se nəfər kınə de Əğənənə hejo Lələ palyo əşt-nışt kardedəbin, bə Lələ har lıvəmoni, har sədo, har cəni cım ədəymön. Çənə ki bə poysəbe, əştı, ənəvi, bə so-bəən əv nəzorət əkəy, həttə bə kəvşən bo nəvə, bə dukonəvə bo çay peşome, bə vıjorən bo vıjorəti əşi, jıqo vaxtonədə çəmənədə ikəs əy muşayət əkəy, çəy şələ əkırni...

Bıradıqo vıjorədə bə qıləy əhvolati bəpeşt, Lələ həni so-bəku bə kəno beşişə, ve vaxtı iştə ruji yonqoədə dəvoni. Hejo çəy yonqoku bo har çiy otov əvəy bəmə. Əmr, xayş, məsləhət, təklif, hikkə, hədə, tars... Qa sədoş şiddət əkəy, qəən namnami çəp əjəni. Harçi bəbebu, əmə çəy nozi oəkırımön. Roste, deştə şiddətine otovon əməni qırdı-ıştə əqordını, əmma əmə tov əvəymön, hiç narşiyemön, çəy şiddətə hərəkəton, sıxanon bəştə təhqir pəənəqətimön, əksinə, bə iyəndi tohmət əjənimön ki, Lələ boçi gəyızın kardedəmon? Har səfə bə nəzər əstənimön ki, Lələ 4 sor məhrubədə bə, 9 kərə bə qullə qınıyə, mərixxonədə mualicə bə, çəyo sənıbətən bə navcəbhə şə, dave şiddətədə, qullə bənəy voşi voədə andomış hıl-hıl bə. Hejo 10-minə kərə mərixxonəku tərxis beədə, bə kə omyədə tanədə qıləy çı sə- bə sə hıl-hılınə şinel bə...

Dı sorisə ve noxəş hitə rujonədə el-camat, hamsiyon, gəhüm-gəbilə bəçəy ziyarət omedəbin. (ım iştən yolə əzobbe, Əğənənə in əziyyəti deştə baləliyön bə i vırə əkəşi. Həlbət ki, hamsiyonən, Cohon nənə, Nəci bibi, Barzo-Mərzo mamuon daima Lələ palyo əbin, har curə koməq nişo ədəyn. Əmma ijən yolə zu bə Əğənənə ərəsi)...

*

Bıradıqo əhvolati məğz imbe ki, bə noxəşinə Lələ ikəsi çəpılə gəndəşbe, merd qınıyəbe bə zəmin. Bı hadisə hay curi səbəb vardedə:

İminə əvə ki, i kəs de Lələ kanə hamsiyə Əlirizə dave kardedəbən, Lələ dəşə bə arə, imoni yəndiku co bıkə, qıləy silliyən bə Lələ qınıyə, qıləy asta-pust mandə Lələən həviyə, qınıyə bə zəmin.

Dıminə səbəb əvə ki, Lələ jıvo səyde, qəzet əhvətiku dı qılə qəzet səyde, peviştədə jıvo, ım bə ikəsi noxoş omedə:

- Bə qəzetədə rəhbəron şikil heste, tı əy bə xuninə jıvo boçi peviştə?

Ənəxəbədə jəyde çəpılə Lələ quşəbinədə.

Semınə səbəb bə Lələ xosiyəti həniyən ve omuj omedə:

64-minə sori tovişonə vaxton qıləy vıjorə rujədə Lələ bırz bardəşdən bo həvate. Vıjorə koon oroxnədə, pıdəşe qiti mıv, jıvo bıstəni, bıbəy bə kə, Əğənənə bıpatı, xıyzon bəhə, bəçəy conı dıvo-səno bıkəy.

Lələ Bokuədə omedə odəmon bəçəy tani, lıvəmoni, surəti heyron mandəbin. Dırozəbolo, kavuyəçəş, sıradıyən bə lələ tojə olət: ısa-ısa sipıbiə səymu-rışon əy nurani, mudrik nişo doydəbe. Qıləy diyomuşə pustədə tumo bə yolə kıləon noəşbe bə sə, lap bə hacıyon mandəbe. Im gıvçəğəti, reçinəti odəmon nəzə cəlb əkəy. Əyən biyən çəy kuti ki, Lələ ve zərfətbıbəbe, məzəynə sohbəton əkəy. Əvə bəy bəşıbu odəmon qırd əbin bəçəy sə, əvotın-əsirin.

Hejo həminə ruji məçiti vədə bə çayxonədə xəyli sohbət, zərfət kardə bəpeştə əştədə səpo, Allah, Muhəmməd, ya Əli mədəd! – votedə, jıvo bəhvətonədə qıləyni sədo kardedə:

- Mətgöli, qıtə bəmi mıv bıdə, tojə bıbu, kok bıbu...

Mətgöli qıtə mıv vardedə, Lələ çə mıvi gıyməti arıştəyro xəyli ləvıre

vardedə. (Lələ adətbe, vıjorədə çiy bəstəni, ənədə həkəm əmandi, gıyməti arıştı, mubahisə əkəy, həddi-bisot!) Mıvi gıyməti arıştə-arıştə qıləy qəzet səyde, peviştədə bə mıvi, noydə bəştə zənbül. Bekardedə bə Mətgöli ənə pul doydə ki, Mətgöli bə puli qane bedəni. Im votedə, əv votedə, etənədə bəkəsonən hay qıləy sıxan votedən, Mətgöli pəspəsə kardedən:

- Zə, Mətgöli, piyəmerde, noxəşinə, gəribə, nımojəvotə, Xıdo odəme...

Mətgöli vındədə mıvon bə erjon dasto beşədə, kamfırsət sıpəzoə ənəxəbədə qıləy çəpılə gəndədə çı Lələ. Çəpılə iştən ne, hejo çəy vo Lələ gəndədə bə zəmin. Lələ se sore noxəşəti dəvonedə, qıləy astə, qıləy puste, jəqonə bə roy poyədə həviyədə, əçəy bə çəpılə tov bəbe? Tır-tap qınedə bə po bın. Məxloğ dəpuredə, rost kardedən Lələ, nışandedən, çəy oləton xokon eşandedən. Hay i tonə bə Mətgöli sıxan kardedən. Bə Lələ dılvandı doydən.

Təsədufən Lələ kanə hamsiyə, peşo bə Bıradıqo omə, bə qıləy əskəri xıyzonı kə kəve dəşə, məktəbədə ko bıkə muəllim Əlirizə omedə, beşədə ənə əyo. Lələ im holi vındədə, məsələku holi bedə. Mətgöli yəxə qətedə:

- Zə, tı bəki dast rost kardə, hı? Az çəy ov-otəşi hamsiyə bəm, əv ve çokə odəme, bə həmə dast bıqəte. Roste, səvodın ni, əmma deştə zəhməti, hələləti jıyə namusinə odəme. Bəştı mıvi pul kam doəşə? Im merd çı jıvo: mıv-kijə, moy-kulmə mutəxəssise. Əy bəştı sinni gədar mıv, bərsıvi, bət-kırınqo, kəlonkun bıjən bə, iştı qastbu i qılə tıfanqən nıbu, çəy kədə dı qılə sekretni tıfanq hestışe... Əv zinedə ki, iştı həvatə mıvi molyət çıçe! Tı bəy gəyızın bedəş? Hələ nez boy, çəy dasti maçə bıkə. Bə Mirtəği cəddi gəssəm bıbu, ısat nıvoş, çəyku uzr nıpiyoş, tını se sor bədom eqəte.

Etənədə mandəkəson hay qıləy sıxan votedən. Mətgöli nez omedə, Lələ daston qətedə, uzr pıdəşe. Lələ bəy votedə:

- Zə, ha beinsof, az se sore mərixxonədə con doydəm, ısat tikəy bəştə oməm, oməm iştə eli dilədə, iştə xıyzonı palyo bıbardom. Bəmıku çı hol heste ki, tı bəmi çəpılə gəndədəş?

Lələ in sıxanon bə həmmə bevəc təsir kardedə, həttə dıl nozik bəkəson bəmedən. Mətgöli sə qətedə bə ji, sı portə bedə.

Əlirizə rost kardedə Lələ, dəşədə bəçəy kəş, vardedə bə Əğəmiri həmomı və, bə maşınon mandəco. Lələ peşandedə bə qıləy maşını, dəro kardedə bə Mədə.

*

Maşınədə bə kə omyədə bə Lələ yod de Əlirizə əlaqədar qıləy hadisə omedə, bə kə omə bəpeştə boəmə çəp jəşe:

- 1948-minə sori iyunə manqədə çımı rukə zoə bə dınyo oməy. Votıme: Pə nom Əğərizə, çımı nom Əğərizə, bıdə çı zoə nomən Əlirizə bıbu. Bəvədə hamsiyə, zolımə Əlirizə brıgadir ko kardedəbe kolxozədə. Çəmə çı çəpıku çiy dənıvarde, bənəm həminə Əlirizə dastədə gırmoc oməy, beşe, mande çəmə zəybını vədə, votışe:

- Zə, Əğərizə, tı kiş? Kon vırə paxanış? Jəqo sıraf bəş ki, çımı nomi bəştə zabaləği noydəş? Vallahi, tını bə i saat bədom qın karde çı məholo. Bəmı diyə bıkə, iştəni demı bə tavzı noydəş? İştı qıy bə i gırmoc bebəsındınem!..

Məxsun PERZƏ

(siftəş dəvardə numronədə)

PEYĞƏMBƏRNOMƏ

"FATİMƏ DE ƏLİ"

(Poemaku vəslon)

"ZƏHRAKUYEBƏN"

Hicrəti dımınə sori çanqədə
Ərəbi zulhiccə nomə manqədə

Doydəm bə Əbtalibi zo bı Əli
Çəy məğam həm barze, həmənki ali"

Səbəbe -xəlğə aləm Həzrəti Zəhrakuyebən
Zilmət dı dınyo aləm Həzrəti Zəhrakuyebən

Əli bo Fatimə elçi pemande
Rəsulən ve şo be, bə Xıdo mande

Əhmədi əmrış kay bə Əli: "bımand
Beşi bo cəmati tı xutbə bahand"

Çorə ni bo umməti, nıvoj məhşərə ruji tı
Məvotbən çı məhşəri hurmətiş Zəhrakuyebən

Binoj doy bə niyoz, bə dıvo-səno
Fatimə fik-fami bıznom az, çəno

Bə xutbə binoş doy de Xıdo nomi
Sıvoy bəy co illah, co Xıdoki ni

Ruji vote bə Əli, mını ıştən kəfən bıkə
Çı aləmon dardğəmi, mehnətiş Zəhrakuyebən

Əhmədi boxçə vıl, vılbe Fatimə
Xıdo ve piyə dil ,dılbe Fatimə

Məhəmməd çəy rəsul, əçəy Nəbiye
Dınyo fani, axirət əbədiye

Karde tı ıştə con ,bə şahı mərdoni fido
Sa jıqo mərdə merdon ğıryətış Zəhrakuyebən

Fatimə jimoni, umri reyhone
Kulli-məxluğətən Zəhra heyrone

Ğıron çı Xıdo yolə kitobe
De pandi, nəshəti ğalə kitobe

Asparde ıştə balon i ruj tı bə şiri-Xuda
Bavono dılı sutə, şəfğətış Zəhrakuyebən

Fatimə aşış be, səşən evəjəy
Hiçışən nıvotə, ıştən tamış jəy

Əcəl həxe, dərk bıkən ım həyğəti
Haqlə bəşər pebəşome şərbəti

İştı ə təniskə dil penotovəy, hicri-Nəbi
Həsən, Huseyn, Zeynəbi xıvvətış Zəhrakuyebən

Xıdovand roziye, Rəsulən rozi
Ki mande bəzneki bimi norozi

Vəşt de Fino bımon bovə bıkənən
Bə Xıdo dəvitən, lovə bıkənən

Ey çımı dili piyəy, bə şərbəti boy meyl məkə
Məclisi-mərifəton, şərbətış Zəhrakuyebən

Əkrəmi ıştə noc, ıştə orzube
Əli dini jə kəş, İsləmi zube

Oxorzəmon həxe, votedə Xıdo
Rəhimdıl, baxşəkəs Xıdoye, Xıdo

İştı ım məsuməti dəvardə de Ğıronədə
7 qılə təxte-ərşi ğudrətış Zəhrakuyebən

Peyğəmbər erəxəy, parsəy Əliku
- Bıvot çıçı heste dınyo moliku?

Peşo səlom ğandə bo Məhəmmədi
Səş karde ım Xutbə əy de ovandi

Bəti boy, boy votışe xətmu Nəbi vaxtı rəsə
Ali dərqohən jıqo həsrətış Zəhrakuyebən

- Qıləy şımşim hest, hiç nibəva pos
Qıləy barzə aspım, çı canqi libos

Xutbəş hande Əli, çı Xıdo nokə
De sofə eşği pur, de dili pokə

Vay tını nıznəkəson, çəşonon xun dabəme
Çı fani dınyo ləzət, ləzzətış Zəhrakuyebən

- Asp, şımşı bımando, lozimin bəti
Libosi xıridkə, puli biyə bəmi

Rəsuli vardışe i sini xımo
Şiniye, nuş bıkən, bəşmə nuş bıbo

Ey şımə zulımkoron, dimonon siyoh bəbeki
Ən yolə şəfoəti ,mehlətış Zəhrakuyebən

Əli əməliş kay bəşəy votəyon
Çosa həzo nığə pul vardje həmon

Ğonəğon çı xımo nışışon karde
Ərəbi kiəsə patpşşon harde

Ey şımə zulımkoron, bəşəjon bə fino bın
Rəsuli xətmı Nəbi, itrətış Zəhrakuyebən

Libosij həvate əy bə Osmani
Pulış doy bə Nəbi de tadi ani

Cehizij mışkəğab, qıləyən çamçə
Qıləynə dasthorbe, şəş qılə nimçə

Hano ğəfləto pemi, Perzə, pemo ıştı ğələm
Jimoni həmmə mənə, məhbətış Zəhrakuyebən..

De puli səşone Bətuli cehiz
Har çiyon tom-tojə, ıştənən təmiz

Dıqlə nimdarbe, dı boləşnə sənqo
Şaturi paşməo dı qılən yongo

Nışonədə Səlmon, Təmmar iyən həm
Ənsori əştəfon həmmə bəbin cəm

İmonbin Bətuli vardə hırdə bo
Mubarək ğonəğon doydən xəy-dıvo

Məhəmməd peyğəmbər bı nışonədə
De şoyşo votışe "az ıştə kinə

Fatimə de Əli bə nigoh dəşin
Pəxeylon, lıpxon sutin, evəşəyn

İştə conı poə, ıştə Fatimə
Zəhrani, az ıştə ım çəşon ruşnə

(idoməş heste)

Mirzə Əhməd
Mirzə Xudaverdi zoə

(idomə, sıftaş dəvardə
numronədə)

(De xəşvonə iyən xəşvonə
Xıdo nomi)

(3)

İ ruj de səyahət məqsədi
(7,a) bə Lankon şəhr şim.
Lankoni məscidədə niştəbim.
İ nəfər oməy çımıku xəbə
səşe:

- Məlo Xudaverdi
şimənişon?

- Bəli - votime.

- Zəhmət nibu, bəştən, xan
Şiməni bəştə huzur sədo
kardedə.

Az im xəbə məsəcəğin
tarsəym, andomım larzəy.
İştən-bəştə fik kardime ki,
çiç bəbu? Ki çımıku şikat
kardəşe? Ve niqorə mandim.
Beçarə holədə əbo (41)
tankardime, bə barzərutbəynə
Mir Mustəfo xani huzur şim.
Bəvədə Mir Mustəfo xan
Denyaçalo (42) tosə Səlyoni
(sahəş bə) çı Tolişə vilayəti
mustəğilə hakimbe. İron iyən
bə co (hukuməton) bac-xərac
doydənibe... Bərəks, de İron
şahi fərmoni daimi şiklədə
ha sor Rəşt vilayəti
(dərəmədikü) bəy 2 həzo
əsrəfi doydəbin. (43)

Muxtəsər, bə Mir Mustəfo
xani huzur şim, vindime ki,
həmə xanon de sirə çəy
huzurədə mandən. Səlom
dome. Votişe:

- Məlo, boy bınışt.

Az niştim. Vindime ki,
xani məclisədə 2-3 nəfər bənə
mı məlo iyən tələbəonən
niştən. Ğəri çiyə-çəyo sohbət
kardışone. Çəyo məloon
mubahisə bino kardışone.
Sıftə şəriəti ğanunonku
mubahisə şedəbe. Çəyo
ovaştin bə hikmət (məsələon)
Az hikmət (elmi) çok
zinedəbim. Əve ki bə hiçki
bəştə məydoni hərif hisob
kardənibim. Məclisədə bə
məloon bə i ləz pepuştime,
nome iştə zono jiyo. (Im
sahədə) bəştəro muəyən
məlumatışbə həmə əyanon
bəmi əhsən votışone. Xaniən
bəmi xəyli iltifat nuşo doşe.
İştə cifiku 10 tumən Fətəli
şahi (44) bastə riyal bekardeşə,
doşe bəmi, votişe:

- İnşəAllah, bə çımı
koonən bəvəc bəməşon.

ƏXBARNAMƏ

(Tolişi xanəti tarix)

(Xaniku) icazə səme, şim
bə Butəsər di, (7,b) bəştə kə.
2-3 manq kədə mandə bəpeşt
bə İsfahan (45) şim.
İsfahanədə 7 sor de təhsili
dastko bim. Yolə şöhrət
ğəzənc kardime.

İ şəv hanədə vindime ki,
bə qıləy niğilə çol equniyəm.
Bə çolədə mor-qanqəlon əhatə
kardəşone mı, çımı cifədə,
çımı vanqoədə lonə qətəşone.
Əncəx bəmi hiç əz doydənin..
Az çı vahiməynə hano
pebəym, votime:

- La ilahə illəllah (46) im
çı vahiməynə hanbe ki,
vindime?

Muxtəsər, tosə maştə həni
hite nıznəme. Maştə iştə ki-
tobon peqətımə, şim iştə us-
todı paliyo. Əv, çı əsri
muctəhidbe. (47) Mını
vindəcəğin zevilə sırə kardışe,
votişe:

- Məlo Xudaverdi, yəğin
ımşəv iştə vəomə rujon
hanədə vindone? (Şimə sıfəti)
ranq i təhər çiydə.

Az ərz kardime:

- Bəştı ğıbon bışum ustod.
İmşəv qıləy han vindəme ki,
isətən tarsiku diləm iştə virədə
ni.

İştə hani mufəssəl ərz
kardime bəy. Votişe:

- Məlo Xudaverdi, həyf
ıstıku iyən İsfahanədə şimə
kəşə 7 sorə zəhmətiku. Çımı
balə, şimə bəştə vilayət
bəşeyon, əyo divankoəkə
bəbəyon. Ə mor-qanqəlonən
bəşmə aidbə həromə pulonin.

Im sıxanon məsəədə ve
ğəmqin iyən pərişon bim.
Həttə ustodiku dilim ğədri
arşiyəy ki, im çı han parçin
kardebe? 2 həftə nişim çəy
paliyo. Bəştə sıxan dome ki,
i kərəən bə Tolişə vilayət
onibəqardem.

Arəku çand sorən dəvarde.
Pı-moəmkü çand qılə naməən
səme. Bəştə tonə vanq
kardedəbin mını. (Nıvıştəbin
ki,) “Əmə pi bəmon. İştı hi-
croniku çəmə çəşon nur şə.
Mutləğ (8,a) boy, i bəjənən
(bibu) tını bıvındəmon”.

Şınəym ki, çı ayb hestışe,
i bəjən bəşem, iştə pı-moə
bəvındem. Tikəyən boştə xarci
tədaruk bəkardem.

Bəştə vilayəti tərəf dərə
qınim. Bə Toliş rəsəym. Bəştə

kə oməym, deştə valideynon
dimi-didor kardime...

Im “Əxbarnamə” bahan-
don zınənin ki, az Mirzə
Əhməd im əhvoləti pəm
Mirzə Xudaverdi zıvono
nıvıştədom. Pəm votişe:

- Çand ruj kədə mandim,
de ğohom-əğrobəon didor
kardime. Az nufuzinə iyən
əmmaməninə məlobim.
Bəvədə Mir Mustəfo xani
hurmətinə nokonədə Əğə
Kərim bəq nominə qıləy şəxs
hestbe. Əv hakanə xəbə nıdoə
çımı tonə bə sohbət omedəbe.
Əv, çımı xəbə nıbə, nunəkile
çımı həxədə bə xani məlumat
doəşbe.

İ ruj həmonə Əğə Kərim
bəq oməy çımı tonə, votişe:

- Tosə kəynə Butəsərədə
bənişdeş? Boy bışamon bə
Lankon, 2-3 ruj əğono
bınəvəmon.

Azən ğəbul kardime çəy
təklif, dəy şimon bə Lankon.
Əv bə xani huzur, az bə
məscid şim. 1-2 saat
məscidədə de məloon sohbət
kardime. Vindime ki, qıləy
fərroş (48) oməy (çımı tonə)
(bəmi) votişe:

- Bəşt, Xan tını bə sədoy.

Az ve tars bardime ki, xani
dəmi çı koş heste? Bə Xani
huzur şim. Vindime iyo yolə
izdihom heste. Mir Mustəfo
xanən niştə. Navko az Xani
paliyo şedə, Xan (əvindi
mını) əhami:

- Məlo, behami, bınışt!

Əncəx im bəjən isə bəmi
marağ nıkardeşə. Az mandim
bə səpo, çəy çı rəftoriku bərk
tarsədəbim. (Şinedəbim ki,) çıç
kardəmebu ki, Xan bəmi
hiç iltifat (8,b) nuşo doydəni?

İ saat bədiqə Mir Mustəfo
xan sənibəton əştə bə səpo,
oməy çımı tonə, votişe:

- Şimə şedəyon handedon,
elmxıvand bedəyon, bəs çımı
xəyr çiçə?

Ərz kardime:

- Bəştı ğıbon bışum, çımı
bəşmə xəyr (bəşmə conı) dıvo
kardeye.

Əy hamiyəşe:

- In sıxanon bınən bə kəno.
Şimə çımı mirzə bəniniyon!
Az votime:

- Az hiç vədə im ko ğət
ğəbul əkənim.

(Xan) əsəbin be, ğəmə

bekardışe ğəmənedə, votişe:
- De ğəmə zuy in ko ğəbul
bəkardeş! - Hukum kardışe
bə fərroşi:- İmi bıbən
divonxonədə oqətən!

Xulasə, Kəlbi bəq nomədə
qıləy qamətukijə fərroşi
bardışe mı, de xoli-xolçə
dərosniyə bə qıləy mənzilədə
nişandışe. Bomı qıləy ğəlyon
vardışe, kəşəme. İştən bəştə
şinedəbim ki, az hiç xorək
hardəmmi. Yəğin iyo
bəmardem bə vəşi. Hejo im
fikədəbim ki, vindime qıləy
co fərroş kəybə okardışe, de
curəbəcürə xuruşə hardon
purbə qıləy mıcmə vardışe,
noşe çımı vədə. Ovtovə-ləqən
vardışe, votişe:

- Mirzə, daston bışıştən,
xorək bəhən.

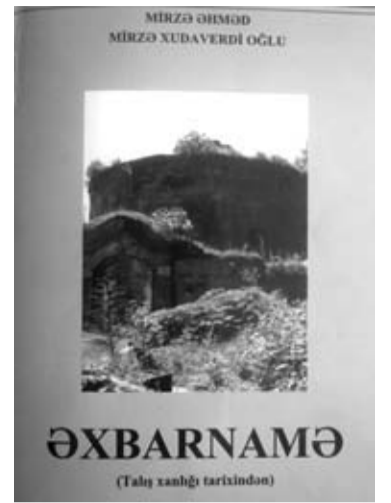
Az ğədri hardime,
diməşeku siconi nıhardime.
Jıqo təsəvvur kardəbim ki,
(bəmi xıdmət bıkə) 2-3 fərroşi
xorəkən (de çımı hardi) iqlə
mıcmədəy. (Əve ki) az kam
hardəninin ki, bə bəbolonən
bımandi. 1-2 cılmə hardə
bəpeştə dasti sufrəku
okırnime. Fərroşi mıcmə
bardışe bə dəhliz, ə 3 nəfər
fərroşən vanq kardışe, votişe:

- Boşmə nəho vardəşone,
boənən bəhən. Əvon mənzi-
lo beşə bəpeşt, tıkəy bədiqə az
pencəku qədəy edəsəym bə
biton, vindime ki, bo har dı
nəfəri co-co i mıcmə (xorək)
vardəşone. İştə dilədə votime:
“Bəmi bəni bə, (9,a) əncəx
az iyo vəşiyəti əkəşnim.
Şanqonə hardemonən jıqo
dəvarde. Əncəx fik kardəbim
ki, ımşanqo lef-boloşnə tərəfo
çımı koon çecürə dəbəvarde?
Hite məcol oməy. İştə əbo
bəştə sə pekirne piyəme ki,
bıhıtım. Fərroş Kəlbi bəq
votişe (bəmi):

- In fikəmon bınən bə
kəno, ıvrə Mir Mustəfo xani
divonxonəy. Ləzi səbr bıkən!

Bı fikədə bim, vindime ki,
bəməro i dast təmizə
kələğayiyə lef iyən məxmərə
lefçədə (ibarət) yonqo
vardışone. Bə Xıdo şukr
kardime ki, (bəmıro) jıqo çokə
hard iyən jəqonəli ğəşənqə,
təmizə lef-sənqo ğısmət
kardəşe.

Ruj obəy. Nımoj votime.
Xıdo şukr bə virə rosname.
Tıkəy bədiqə vindime ki, i
nəfər omedə, çəy duməon
qıləy fərroş sədəş qıləy mıcmə
vardədə. Xəbə səme Kəlbi

bəyku:

- İm merd kiye?

Votişe:

- Xani sərxiđmətkor
Məşhədi Mirzə Əlibəqə.

Əv daxıl be bə çımı
mənzil, bəmi vey hurmət
kardışe. Mıcmə noşe çımı
vədə. Dast ğandışe əmmomə
çımı sədə peqətışe. Bə çımı
sə qıləy kilo noşe, votişe:

- İştı mirzəti mubarək bibu
(bud bibu!).

Mılxəs, şəy-şəvlo, qiyəvu,
məşo, bə odəmi çiç lozim bə
harçi vardışe, tankardışone
bə çımı tan. Xıdo şoyde. Əv
çımı sədə əmmomə peqətədə
dınyo çımı çəşədə siyo be.
İştən-bəştə votime: “Ha Xıdo,
insof ni ki, az haft sor
ğurbətədə iyən İsfahanədə
zəhmət bıkəşom, oxoyədə bə
çımı sə jıqo qulon vardə bibu?
İxiyorxivandiş!”

Çımı olaton tankardovne
bədiqə peqətışe, bardışe mı
barzə rutbəynə Mir Mustəfo
xani paliyo. Sə jəmonə bəy.
(Xan) bığəsırə kardışe,
hamiyəy:

- İştı mirzəti mubarək bibu.

Az dimdəjekü sə qətımə
bə ji, hiç damə nıbim. (Xan)
votişe:

- Xıdo bıdə, az bəti anə
iltifot iyən məhəbbət nuşo
bədom ki, sor dırozi i kərəən
mələti bəştı yod dənibəşe.-
Peşi hamiyəy: - Mirzə Səyid
əğə yolə məloye. Koğəz
nıvıšte ğaydon şiməsə çok
zinedə. Həmişə dəy bəştən,
bınıştən ki, im sahədə usto
bıbən.

(9,b) Isətən Mir Mustəfo
xani əsli-nəcobəti bəşmə izoh
bıkəm. Məşhurə Nadir şahi
səltənəti vaxtonədə Tolişə
vilayət “itaəti qivədə” iştə sə
vitvonəşbe, usyan kardəşbe.

(idoməş heste)

**Bə tolişi peəqordın
Bayrami Allahverdi**

Şirəli Əlyar XANI BƏ BOKU XƏŞ OMƏ

(Qədə təmşo)

Nəvə: - Baba, salam, mən gəldim.

Bobo: - Vuy nənə, çim bala, tınış? Tı ve xəş oməş, lap vaxtdə oməş. Çoknəş, diədə çiç histe, çiç ni?

Nəvə: - Çox sağ ol, Baba, yaxşıyam, kənddə də şukur, sağlğ-salamatçılıqdır. Sən necəsən? Deyirsən vaxtında gəlmişəm, nə olub ki?

Bobo: - Ha çim bala, tojə kom peqətə, hejo bəmi qıləy fəhlə lozimbe, Ədalət votəynə,

"Xani bə Buku xəş omə.,

Talış bə Buku xəş omə."

Nəvə: - Baba, Xani kimdir?

Bobo: - Çəmə şair Ədalət vottədə çəmə tərəfəndə Xanımnişə nomədə qıləy vəvu histbe, çəy həmro Qasım muəllim əviş ve pidəşbe, əy "Xani-Xani" vanq əkəy. Ruji Xani bərk nəxoş qınyədə, Qasım muəllim əy bə rəyonı doxturon ve bardə, vardə, oxoy doxtoron bə Qasımı vottəndə, Xani bə Buku bibe. Qasımən Xani peqətdə, deştə "Jiquli" bardə bə Buku. Xani hiç vaxt Bokuədə bə nibe, bə şəhər dəşəədə, Bayılədə Xani xəyli natə çolon vində, vində ki, çolon səpə bə vışkondə qıləy çiy histe, çəvon sə bənəy nımoj bivoton şədə beyji, rost bedə bə pe. Xani çı Qasımiku xəbə səyde:

- Qasım, imon çicin bənəy kali məmuron prezidenti vədə enəmedən, penəmedən?

Muəllim pidəşe çı Xani kefi okəy, bəy jıqo vottədə:

- Xani, əvon bəştı qoroş enəmedən, penəmedən, əvon, vottəndə "Xani bə Buku xəş omə, Tolış bə Buku xəş omə"

Xani bəy vottədə:

- Zə, vəseye, vəse, Bokuədə tolışi zivoni zınəkəs heste? Doxtoronən tolışi zındən?

Qasım cəvob doydə:

- Xani, çı Buku nimə tolışin, əmmo veyni həromzodə beşən, ıştə tolışəti bə qıy qətdən. Doxtoron isə bə puli qoroş lazım bibe lap erməni zıvondə qəp bəjen.

Nəvə: - Baba, bəs onların axırı necə oldu?

Bobo: - Zə, vəseyəni, i kərə bə tolışi qəp bijnənəni, çımı dili tokne pidə? Çımı bala, demə bə tolışi qəp bijnən, bədə azən şo bıbum.

Nəvə: - Baba, bədə məktəbi oxıxnom, diplom bıştənom, ko pəydo bıkəm, peşo qəp bəjeməni. İna vottədə bə tolışi qəp bijnənom, bəmi ko ədənin.

Bobo: - Zə, bala, ko pəydo karde bəpeşdən bənəy kali tolışon bəvotəş, "Mən hökumət adamıyam", həni hiç bəştə tolışən əvotniş. Hiç nıbo ıştə kədə, deştə moə, dıştə pə, dıştə hovə bə tolışi qəp bijnən.

Nəvə: - Çok baba, çok. Əncəx qıləy sıxan votem pidə, az kali ruşinfikon zındəm, əvon hejo çı tolışətiku qəp jəydən, əmmo çəvon əğlon hiç bə tolışi qəp jəydenin.

Bobo: - Rost vottədəş çim bala. Əmmo imi bızın, kədə bə əğlon zıvon doəkəs, əvoni tərbiyə kardəkəs moə bedə, pə bo nuni qoroş maştə beşdə çı kəyku, şənqo omedə. Sıvtənə vaxtonədə kədə merd yol əbi, merdi i sıxan dı nəbi, isə zəmonə co cure, merdon ve "humanist" bən. Mılxəs, sıftənə merdon mandənin.. İset bışı rohatəti bıkə, maştə bə ko bəşəmon. Qasım muəllim votəynə,

"Xani bə Buku xəş omə.
Talış bə Buku xəş omə"

Mirtağı İSBANDI

Ruhu şad olsun!

Mən inanmıram ki, onu tanıyanlar arasında elə bir insan tapılsın ki, hansısa bir xoşə gəlməyən əməlinin sahibi olduğunun şahidi olsun. Gülməmməd bir insan kimi çox həssas və şair təbiətli, intellektual səviyyəli bir insan idi. Tarixçi olması ilə bərabər, həm də cürətli jurnalistik fəaliyyəti var idi. Vaxtı ilə onun Talış tarixi ilə əlaqədar tədqiqatlarının şahidi olmağımla bərabər, həm də şeirlərinin də dinləyicisi olmuşam. O, tarixi araşdırmaları ilə bağlı tez-tez Lankona gəlirdi. Xüsusən bizim (mənim və qardaşım Əli Nasirin) qonağımız olmasına çox sevinirdik. Onun talış tarixi ilə bağlı yeni-yeni tapıntıları bizi heyran edirdi. O vaxtlar Lankonda qeyri-rəsmi yığıncaqlarımızın bir neçəsində də iştirak etmişdi. Xüsusən Poeziya axşamlarının iştirakına can atardı. "Naxış" Gənclər Birliyini rəsmiləşdirəndən sonra, tarixi abidələrin axtarışında bizimlə fəal iştirak edirdi. Babəkin Bəlləbur kəndindəki qalasını demək olar ki, qarış-qarış gəzmişdik. Onun talış generalları ilə bağlı bəzi məlumatları dəqiqləşdirmək üçün Mirhaşım Talışlının evinə bir yerdə gedərdik. Talış xanlığı, onların şəcərəsi və bu zonanın tarixi şəxsiyyətləri, tarixi abidələri haqqında Mirhaşım Talışlıda olan arxiv, bəlkə də dünyada heç bir yerdə yoxdur. Gülməmmədin Lankonda dostları çox idi. Lakin ruh dostları az idi. Lankonda dostlarla çayçılarda çay içməyi xoşlayardı.

GÜLMƏMMƏD MƏMMƏDZADƏ: X A T İ R Ə L Ə R

Təkcə çay içmək məqsədindən çox, bu zonada baş verən yeni məlumatları soruşardı. Həm də özü Bakıdan yeni məlumatlarla gəlirdi. Çayçıda oturmağından qabaq deyirdi ki, Əli Nasiri də xəbərdar elə, şeirləri ilə bizi feyziyab etsin. Nadir hallarda özü təvəzökarlıq edib, öz şeirlərindən də deyirdi. Dostla münasibətdə çox həssas və səmimi idi. Darda olan dostuna çalışardı əlindən gələn köməkliyi etsin. Yaxşı yadımdadı, 1993-cü ilin yayında Bakıda eşitmişdi ki, As-tarxanbazarda (Cəlilabadda) dostu İcra hakimi Rahim Nuriyevi həbs edib, rayonun prokuroru tərəfindən rayon Polis şöbəsində ona işgəncə verilir. Birbaşa gəlmişdi Lankona. Mən o vaxtı AXBP-nin qərargahında

idim. Ələkrəmin qəbuluna girə bilmədiyinə görə məyus olduğumu gördüm. Onunla İcra Hakimiyyətinə yollandıq. Binanın qabağında Rahimin atası və qardaşı ilə hal-əhvaldan sonra onu Ələkrəmin qəbuluna saldım. Rahimin atasına ürək-dirək verdikdən sonra yenə qərargaha gəldim. O, dostluqda belə sadıq insan idi. Heyif ki, bizi tez tərk etdi. Xudamız Rəhmət etsin. Ruhu şad olsun.

Şəkil Bəlləbur kəndinin Babək qalasının yaxınlığında, su ambarının üstündə çəkilib. Şəkildəkilər Gülməmməd Məmmədzadə və Lankonun "Naxış Gənclər Birliyinin" üzvləri Balayar Sadıq, Mirtağı İspandison, Rahim Nuriyev və Adil Əsədovdur.

İzzətəli Səmədzadə İsmayılov 1959-minə sori avqustə manqı 23-də 1959 Masallu Gızılvo diədə moəku bə. 1966-1976-minə soronədə Gızılvo di miyonə məktəbdə handəşe. 1977-minə sori de Komsomol Partiyə sərəncomi bə Krasnoyarsk diyori Norilsk şəhr gəndə bə. Hejo 1977-minə sorədəən bə Norilsk şəhri Qonə Sənaye İnstitutu gəbul bə. 1984-minə sori həminə inistituti "mühəndis-mexannik fakultə" oroxniyəşe. 1984-minə sorikuən Norilsk Metalurqiya Kombinati "Nikel" zavodədə fəhlə ko kardəşe .Ko karde-karde Norisk şəhri nəzdədə bə Marksizim-Leninizim Ali Partiya məktəbdə 2 sorliq kursi sə kardəşe. Kali idaronədə muxtəlifə vəzifonədə ko kardəşe. Holiyədə bə taqaud beşə, Norilsk şəhri 6 numrəynə Qimnaziyədə muafizəçi ko kardədə.

Xıyzonxivande, seqlə fərzəndi, diqlə nəvə xivande.

İNƏ BƏ ƏSKƏR ŞEDƏM !

Simım həjdə dəvardə,
İnə Vətən vakardə,
Məydon mini çəş kardə
İnə, bə əskər şedəm!
Im firsəti Xıdo doə,

İZZƏTƏLİ İSMAYILOV 61

İqid bəbe ıştı zoə,
Tı bəbeş Əskəri Moə
İnə, bə əskər şedəm!

Bə Dınyo horoy doydəm,
Bə Vətəni hoy doydəm,
İqlə conı poy doydəm
İnə, bə əskər şedəm!

Tolışim, bə Bobon şəm,
Mıgəddəse rəğ-rişəm,
Dastədəm nurə pərçəm
İnə, bə əskər şedəm!
İnə, bə əskər şedəm!

TƏBƏRIKE, MIĞƏDDƏSE RƏBBI OV!

Hışkə zəmin, boğon de ovi jiydən,
Bandon, vişon oviku gıvvə səyden,
Ərşi firışton bə ovi şo bedən,
Təbərıke, mıgəddəse Rəbbi ov!
Zəm-zəmi ov, Kovsəri ov, Vəhştı ov!

Adəmi fərzəndon kəştən 'Salavat',
Məşçitul-Hərəmdə kardən İbadət,
Məkkə de Kərbəlo kardən ziyarət
Təbərıke, mıgəddəse, Rəbbi ov!
Zəm-zəmi ov, Kovsəri ov, Vəhştı ov!

Həjdə həzo aləmi bə ruh vardə,
Sırrinə Dınyoən dəçəy zu qardə,
Noxəşon, mərizon əv bəji kardə,
Təbərıke, mıgəddəse Rəbbi ov!
Zəm-zəmi ov, Kovsəri ov, Vəhştı ov!

BI Dınyo, bə Dınyo, Ərşi çone ov,
Məlhəme, şərbəte, şinə şone ov,
Rujə manqı Xıdo imtohone ov
Təbərıke, Mıgəddəse Rəbbi ov!
Zəm-zəmi ov, Kovsəri ov, Vəhştı ov!!!

KONCO MANDİŞ, ŞİNƏ MO ?

Nolo jəydə, sutdə dil,
Tıbiş bomı Vəhştı vıl,
Sədo bıdə ha bılıl
Konco mandış, şinə Mo?

Çəşon rukardən xuni,
Orzu kardədən tını,
Çiç bəbe, bıməs mini
Konco mandış, şinə Mo?

Dınyo orəxəy, ləzzət,
Conədəm sə be gıvvət,
Şəv-ruj kardədən xıvət
Konco mandış, şinə Mo?

MƏRDƏ TOLİŞİM! MƏRDƏ TOLİŞİM !

Az Cavənşirim,
Əli Nasirim,
Çı Dınyo sırrım
Mərdə Tolışim!
Mərdə Tolışim!

Babəkım, Həzım,
Bə xəlqon bəllim,
Şırım, pələnqım
Mərdə Tolışim!
Mərdə Tolışim!

Şəhidon hitən,
Vəhşt, çəvon məskən,
Rohəte vətən,
Mərdə Tolışim!
Mərdə Tolışim!

Məkkə siyo Sığım!
Babon Ocəğim!
Zərduştım, səğim!
Mərdə Tolışim!
Mərdə Tolışim!

TOLIŞON SADO

№ 06 (129) 19 avqust 2020-minnə sor MÜSTƏQİLƏ RUJNOMA

Təsisçi:
Rafiq Cəlilov

Redaksiyanın ünvanına
göndərilən əlyazmalar
müəlliflərə qaytarılmır
və mətnlərə rəy
verilmir.

Qəzet Ədliyyə
Nazirliyində
qeydə alınmışdır.

Qeydiyyat
nömrəsi: 3462

Tiraj: 1000

Tel.: +99470 610-23-16

E-mail:
celilovrafiq@mail.ru

Qəzetin elektron
variantını
Rafiqbloq bloqunda
oxuya bilərsiniz

Faktlara görə yalnız
müəlliflər məsuliyyət
daşıyırlar.
Müəlliflərlə
redaksiyanın mövqeyi
uyğun gəlməyə bilər.

MİYONQƏZON

Atabala BABAYEV
Boku

Jıqo qıləy rəvayət heste ki, monqol-tataron Əresi (Rusiya, red.) zəminon qəte-qəte budu Kiyevi şedən. Çəvon roysə Starıy Xutor nomədə qıləy qədə di bedə, bı diədə 5-6 xıyzon jiyedəbən, ha, monqol-tataron omedən rəsədən bı di, bə di 1-2 kilometr mandəy iştə dinci səyro çodoon jəydən, aspon bo evardedən, kiyə sənoydən, mılxəsəni, bo rohatəti karde çiç lozime həmmə kardədən. Boşmə kiku bivotom, Starıy Xutori xıvandonku, Starıy Xutori xıvandon vindedən ki, ahuyya, qıləy yolə ləşğır (ləşqər, red.) omə, çəvon kəşənədə çodoon jəşe, odəmi hisob ni, bənəy mujnə eqətəşone kəşən. Di camaat qırdə bedən ki, bəs əmə de monqol-tataron çiç bıkəmon? İştə zəmini şodəmon, bivitəmon – im merdiyəti ni, məcburimon deəvon bə dave beşe. Bə ğəröl omedən ki, de monqol-tataron bə canq beşun, əvoni həmmə ğırkən. Vindedən di sipriş dama bedəni, çəyku parsedən ki, ay sipriş, tı bı ko çiç votedəş, əmə ə ləşğır ğır karde bəznəmon, ya ne? Sipriş dama bedə:

- Zə, ə hınə ki, bəməku heste, daqlə jəqo ləşğır ğır bəkardemon, az ladayco bə çort şəm ki, əmə əvoni ğır karde bəpeşt oqınyə holədə bəbemon, çəvonən say-hisob ni, əvon hələ səpo mandən çəmə di kəşən boəvon kaməti kardədə, isət fikkən, ənnə məydi çiç bəkardemon? Əvoni olaxtə holədə dəkənde əbini, vırə ərəsni, məcburimon əvoni dik-diki dəkəndəmon, çoke ki, əvon jəqoən bılınd nin, hejo zəmini 2-3 arşın kande vəs bəkardə, əmmo fik kardədən ki, bimi çəmə zu ərəsni, çokışe əve ki, boənən bışəmon, co vırədə boştəro di onəmon.

Jəqonə Əresədə Novıy Xutor di bə əməl oməy...

Çı rəvayəti bəçmı nıvıştəy çı dəxliş heste, hələ zinedənim, qavaran hiç dəxliş nıbu, rəvayəteyənı, qəp jəme, ha, əy votedəbımxo, aləm ijənən qınyə bə i yəndı, çımı qıləy tolişə oşnəm (tanış, red.) heste, bə qıləy tolişə mərənqo ve neze, arada çəvon video konfransonədə şirkət kardədə, əv votedə ki, 5-6 kəsin, de i yəndı sulukat kardədən, qədə-qədə çəvon sıranku beşəkəson bedən, bə etika xotı bəştə oşnə quş dome, əslədə im bomı tojə xəbə ni, 30 sore əmə

bı rujədəmon, bə ivrə qırdə be zınəbəymon, bı rujədə nəbimom.

Çımı yolə fərzənd İlkin votedə ki, “ay bıyə, (zınəkəson zinedən, bo nıznəkəson ijənən bivotom, çımı hırdənon bəmi deştə mamuon, deştə mamaon (bibion, red.) votəy “bıyə” votedən, çumçiko hıredənətiku jəqo məsəşone), çəmə kali tolişon bə hukuməti yaman xox omedən ha, votedən ki, rə-diş heste, şıməni məhv bəkardemon, bəvindəşon, ehanə pidəyonni əmə şıməni məhvəkəmon, bəvədə çəmə həmmə huğuşon bəmə bıdənən, bıdə əmənen şımə kutədə bındınəmon.” Şem bə çort, xəyli dama nıbım, sıftə fik kardıme ki, İlkin əvoni rost bəsə dəşəni, jıqo çiy əbinixo, həm xox omedəş, həməni miyonqəzəti (yaltağəti, red.) kardədəş. Ya dessə oxoy xox boy, yaanki iştə miyonqəzəti be xox oşkəkə, im çı biaburçətiye şımə kardədəşon? Peşo bəçımı yod oməy ki, imon hejo jıqo bən, çımon konkret movqe ni, imon inqilisi pərçəmişə betərin, bımon qıləy vəzifə bıdə - çı tolişon peştı bəsındinen. De fik-fami bə İlkinı diyə kardədəbım, həni nıznəmə İlkin çımı dılo dəvardəyon çımı çəşo handışe, ya ne, əmmo əy zinedəm ki, İlkin çımı dılxor be zınəşe, “Bıyə, veyən fik məkə, jıqo omə, jıqoən bəşe” votışe, beşe şe bəştə kə...

...İsət kali tolişonən bənəy Starıy Xutori merdon yol-yoli qəp jəydən, əmmo arada fırc heste, Starıy Xutori merdon iştə peştı bə zəmin nıjənəşone, bə vişə okıryəyn, əmmo bə monqol-tataron təslim nıbin, boəvon miyonqəzəti nıkar-dişone. Əmmo imon sıxani de yol-yolə “xoxon” bino kardədən, bə cumlə oxoy rəsədə votedən ki, “məsləhət bilsəz biz də ....”, zə, şımə bəməsləhətən miyonqəzışonəni, həni bəşmə çı məsləhət?..

Ostoro Arçonədə qıləy Məmərizo hestbe, Xıdo əy rəhmətkə, i kərə di merdonku parsedə ki: “zinedəşon merdiyəti kenə çı ğırbo eqınyı?”, di merdon dama bedənin, zinedən ki, Məmərizo çəvon cəvobi çəş əkəni, əlbəsaat iştən cəvob bədo, jəqoən bedə, Məmərizo qıləy ah kəşədə, iştə sıxani dəvom kardədə: “Merdiyəti ə ruji çı ğırbo eqınyı ki, həminə ruji miyonqəzon çı merdiyətiku qəp jəşone, çı merdiyəti simvol ben. Çə rujiku merdiyəti kam-kama merdonədə mandə”.

Kərvon deştə ro şedə....., osyoən iştə “hor-hor”ədəy....

Sirəli Əlyar

NƏNƏ MƏÇİT (nəğil)

Qıləy hestbe, qıləy nıbe, penton Xıdo, jinton zəmin, zəmini i tərəfədə dıyo, i tərəfədə barzə bandon bə Tolişə məhol hestbe. Çı məholi xonəxon bə Xıdo ve bəvə kardədəbin. Kosıbon deştə kosıbəti har diədə məçit dutedəbin, bə Xıdo səcdə kardəbin, divo kardəbin. Çı məholi podşo ve ərbobbe, var-devləti, ləl- cəvəhiri vırə karde zinedənıbe. Əmmo əv zinedəbe ki, sıvoy əyyami-saray, xəlq əy pidəşni, Xəlq bə məçit şedə, hejo bə Xıdo səcdə kardədə, bə Xıdo divo kardədə. Podşo iştə vəziriku xəbə səydə:

- Vəzir, əmə çiç bıkəmon xəlq məçitdə bə Xıdo ne, bəmə divo bıkə?

Vəzir ve fik karde bəpeşt votdə:

- Podşo sağ bıbu, tı jəqo ko bəpe bıkəy ki, xəlq bızno tı səvobə ko kardədəş. Ehanə ti qıləy yolə məçit bıdutoş, bə məçiti iştə nomi bıdoş, xəlqi bəti rəğbətiş rost bəbe, məçitdə botı divo bəkan.

Çı vəziri im məsləhət bə podşo sə nıştə, podşo səhrədə lap yolə məçit dute əmr doydə. Çı podşo əmri bəpeşt şəhri penə sədə, barzə vırədə qıləy lap yolə məçit dutedən. Məçit anədə yol bedə ki, şəhri har vırəku vinde bedə. Məçiti istifodə karde kam mandə podşo məçiti bəçəy nom vanq karde əmr doydə. Əmmo podşo həminə şəv ve ğəribə han vində. Podşo hanədə vində ki, mələyon əy qırd qətəşone, bəy votdə:

- Tı bə məçiti iştə nomi mənə, məçiti bə piyəjeni nomi bınə. Ehanə imi nıkoş, tı rə bəmardeş.

Podşo sıftə bı hani bovə kardəni, çı hani həxədə hiç dama bedəni. Dımınə şəvi unən həmonə hani vində,

podşo bə tars dəşədə, vəziri vanq karda, boəy iştə hani qəp jəydə. Vəzir mot mandə, “bəmə hiç qılə piyəjeni, hiç qılə nənə komək bəni, əmə ə piyəjenə, ə nənə konco pəydo bıkəmon?” dumot kardən. Seminə şəv podşo unən həminə hani vində, bəy hanədə çı nənə nomi Mədinə be, bə məçiti nezədə jiye votedən. Maştə podşo əmr doydə ki, im piyəjeni pəydo bıkənən. Podşo sərbazon bə məçiti nezbə məhəllon həmmə kəbəkə nəvedən, oxoy bə rosti 90 sinədə Mədinə nomədə piyəjenə nənə pəydo kardədən. Nənə bə saray, çı podşo tonə vardədən. Podşo çı piyəjenə nənəku xəbə səydə:

- Piyəjen, ti kiş oxo, az məçiti bəştı nom bıdəm? Az bo məçiti çanədə pul, ğızıl xarc kardəme, tı çiç kardə?

Piyəjenə nənə çı podşoku tarse-tarse, larze-larze votedə:

- Podşo sağ bıbu, az kosıb, pi bə qıləy jenim, çımı zum ni, səvodım ni, az bo məçiti hiççi kardəmmı.

Podşo ve bə fik şedə, bə nənə votedə:

- Besəbəb be əzini, nənə, tı bə yod dənə, bə məçit dutə vırə tərəf şəş, ya ne? Bə ki komək kardə, bə ki harde doə, bə yod bıyə. Nənə ve fik karde bəpeşt votedə:

- Az i kərə toviştondə çı məçiti tonə davardəbım. Vındıme bo məçiti sığ kırınyə asp dəbastə bə bə do, aspi bərk təşi qətəşbe, bə ru diyə karde karde çəşonədə ars ru bedəbe. Çımı bo aspi dılım sute, oxoy əv bo məçiti ko kardəbe, az bə Xıdo xoto, bə məçiti xoto qıləy ğab pəydo kardıme, de əziyətiyən bıbu bo aspi ov vardıme. Asp ovi peşoməşe, peşo xəyli bə osmoni diyə kardışe. Podşo sağ bıbu, az peşo hiç bə məçiti nez şənim, Az çiç kardəmbu, bə Xıdo xoto kardəme.

Çı Mədinə nənə karda qəp podşo iyən sarayədə bə vəzir-vəkilon, əyyanon mot kardəşbe. Podşo sərəsəy ki, səvobə ko kardədə, bəştə nomi qoroş ne, bo Xıdo qoroş karde lozime, bə vəziri votışe:

- Vəzir, bə məçiti nənə nomi bınən.

Mədinə nənə rozi bedənıbe:

- Podşo sağ bıbu, bıdə çımı nom nıbu, çımı nomədə kofir, bə Xıdo bovə nıkardekəson be bəzne.

Podşo bə ğərör oməy:

- Çə məçiti nomi “Nənə məçit” bınən.

Jəqoşonən karde.

Osmono se qılə sef eqınyı, qıləy bə nəğili quş doəkəsi, qıləy im nəğili bəmə rosniyəkəsi - çı İsmayıl baba, qıləyən im nəğili bə qələm səkəsi.

E L A N

Zabrat qəsəbəsində yerləşən “Talış Mətbəxi” kafesi özünün güləruz və professional heyyyəti ilə Sızləri Talış mətbəxinin əvəzolunmaz, ləziz və təamlı yeməklərini – təndir və qazan yeməklərini dadmağa dəvət edir. Kafedə yay və qış zallarından əlavə ayrıca kabinetlər də mövcuddur. Həmçinin kafedə kiçik ziyafətlər də təşkil edilir.

Ünvan: Zabrat qəsəbəsi, Sabunçu DYP idarəsinin yanı.
Əlaqə telefonu: 0559234927

